ARTYKUŁY RECENZYJNE

Kamil Zeidler

DŁUGO OCZEKIWANY WSTĘP DO CHIN

Leszek Będkowski (red.), *Historia Chińczyków. Cztery tysiące lat największej cywilizacji Dalekiego Wschodu*, „Polityka. Pomocnik Historyczny” 2012, nr 9, s. 138.

W serii „Pomocników Historycznych” tygodnika „Polityka” ukazał się zeszyt pt. *Historia Chińczyków. Cztery tysiące lat największej cywilizacji Dalekiego Wschodu*. Dotyczy on w całości Chin i zawiera – w ramach przyjętych popularnonaukowych założeń – nadzwyczaj szeroki przegląd tematów.

W krótkich, choć treściwych słowach wstępu, redaktor naczelny „Polityki” Jerzy Baczyński oraz redaktor zeszytu Leszek Będkowski wprowadzają czytelników w zawartą w publikacji tematykę, uzasadniając cele takiego właśnie ujęcia tematu – wyjaśnienia z perspektywy historycznej, dlaczego to „Chińczycy trzymają się mocno”. I o ile tak postawione, mocno osadzone w naszej tradycji pytanie nie daje się ująć w jednej łatwej odpowiedzi, o tyle jednak zaprezentowane popularnonaukowe ujęcie niewątpliwie przybliży nas do zrozumienia fenomenu współczesnych Chin.

Autorami poszczególnych tekstów są po części dziennikarze, ale przede wszystkim uznane autorytety naukowe, a także „praktycy”, którzy w Chinach i innych krajach regionu spędzili wiele lat – tu jednak występujący w innej niż zwykle roli. Ich teksty – dalekie od naukowego żargonu i skomplikowanych zagadnień – czyta się z niemalą przyjemnością. Wiele jest tam nie tylko poważnych rozważań – co ważne, zaprezentowanych w bardzo przystępny sposób – ale także wiele informacji, ciekawostek i „precjozów”, o których z przyjemnością dowiadujemy się z lektury kolejnych stron zeszytu. Wszelkie zestawienia, tabele, wyróżnienia, niemile wi-

dziane w pracach *stricto* naukowych, tu znajdują swe uzasadnienie i niewątpliwie uatrakcyjnają to unikatowe na naszym rynku przedsięwzięcie.

Pierwszy tekst autorstwa prof. Krzysztofa Gawlikowskiego pt. *Kto jest Chińczykiem* zawiera ciekawe omówienie kwestii etniczno-narodowych oraz przedstawia państwa zamieszkwane dziś przez Chińczyków. Jędrzej Winiecki w tekście *Chiny na mapie* uzupełnia wcześniejsze rozważania o zagadnienia związane z geografią Chin. Od artykułu K. Gawlikowskiego pt. *Dzieje Chińczyków: Antyk* rozpoczyna się podróż przez dzieje Chin ze szczególnym zwróceniem uwagi na fakt, że cywilizacja chińska, tak jak sama chińska państwowość, trwają nieprzerwanie od starożytności do dnia dzisiejszego. Dalej K. Gawlikowski w tekście *Dzieje Chin: Cesarstwo* omawia dalsze ważne z punktu widzenia współczesnego obserwatora wydarzenia historii Chin.

W artykule pt. *Drogi duchowe* dr Małgorzata Religa przedstawia najważniejsze informacje na temat głównych chińskich doktryn filozoficzno-religijnych, a także religii. W rozważaniach dotyczących głównych doktryn filozoficznych można byłoby rozważyć inną koncepcję rozłożenia akcentów, inną kolejność prezentacji, dodanie kierunków ważnych, a pominiętych. Jednak przy tego typu pracy popularnonaukowej nie można czynić z tego Autorce zarzutu, a wybór przez nią dokonany wydaje się usprawiedliwiony. W ramach tego rozdziału o islamie w Chinach pisze dr Włodzimierz Cieciora. W artykule *Język Dalekiego Kraju* prof. Alfred F. Majewicz przybliżył nam problematykę języków chińskich oraz pisma. W tekście pt. *Kroniki i poematy* dr Marcin Jacoby interesująco przedstawia nam informacje nt. literatury chińskiej. Znakomity jest jego kolejny artykuł pt. *Nefryt i pędzel*, w którym przedstawia zarys historii sztuki chińskiej, rozumianej szeroko, jako ważna część kultury. Tu chciałoby się przeczytać więcej. Autorem fragmentu o Armii Terakotowej jest Bartosz Nowacki, zaś o pozycji kobiet w Chinach w ujęciu kulturowo-historycznym pisze Agnieszka Krzemińska.

Aby zrozumieć przyczyny dzisiejszej potęgi gospodarczej Chin, warto także spojrzeć na przeszłość, co czyni prof. Ewa Oziewicz w artykule pt. *Od ryżu do bawełny*. Albert Borowiecki w tekście *Wynalazek ze Wschodu* pisze o chińskiej myśli innowacyjno-technicznej. Jego tekst uzupełniają Jarosław Krysik piszący o Wielkim Murze oraz Piotr Plebaniak piszący o chińskiej sztuce wojennej. Ten ostatni tekst jest interesujący, ale pozostawia niedosyt, bowiem chciałoby się przeczytać jeszcze coś więcej na temat innych znanych starożytnych traktatów wojennych. Natomiast po raz kolejny jest to ograniczenie, jak można rozumieć, wynikające z objętości samego zeszytu oraz jego założeń. Podobne odczucia budzi tekst Agnieszki Krzemińskiej pt. *Ciało jak państwo*, dotyczący chińskiej medycyny. Ksawery Burcki w tekście *Cywilizacja od kuchni* interesująco pisze o kuchni chińskiej. Artykuł dr. Janusza Szymankiewicza pt. *Kung Fu* to część poświęcona chińskim sztukom

walki, bardzo interesująca i po części wyjaśniająca kulturotwórczy ich fenomen. Niestety nijak nie pasuje – w tej części zeszytu – skądinąd ważny i interesujący artykuł autorstwa M. Jacoby'ego pt. *Cesarstwo a Polska*, którego umieszczenie wskazuje, jakoby był częścią poprzedzających go rozważań. Powinien się on znaleźć w innym miejscu zeszytu lub co najmniej jako samodzielny rozdział, nie zaś podrozdział w części dotyczącej chińskich sztuk walki.

Do rozważań historycznych wraca prof. K. Gawlikowski w artykule pt. *Zmierzch Cesarstwa*; uzupełnia go tekst Łukasza Czarneckiego nt. Sun Jat-Sena. Następnie prof. Jakub Polit pisze o *Republice Chińskiej (1911–1937)* oraz o *Wojnach Chińskich (1937–1949)*. Oba teksty czyta się bardzo interesująco. Kolejny etap współczesnej już historii Chin przedstawia K. Gawlikowski w następujących po sobie artykułach pt. *ChRL: Epoka Mao* oraz *ChRL: Deng i reformy*. Jest to bardzo interesujący fragment zeszytu, który zawiera nie tylko relacjonowanie faktów, ale także ciekawe interpretacje. Naturalną koleją rzeczy jest spojrzenie w stronę chińskiej gospodarki, co interesująco czyni E. Oziewicz w artykule *Made in China*. W szerszym natomiast kontekście pozycję współczesnych Chin omawia Krzysztof Szumski w teście pt. *Pozycja smoka*. Dzisiejsze zjawiska kulturowe i popkulturowe w Chinach interesująco przedstawia Katarzyna Golik w artykule pt. *Yin Yang Pop*. Zwieńczeniem całego zeszytu są dwa bardzo ciekawe artykuły prof. Bogdana Góralczyka. Pierwszy, pt. *Prawo Partii*, dotyczy problematyki normatywnej w szerszej, ustrojowej perspektywie. Drugi natomiast, pt. *Być jak Chińczycy*, dotyczy stanu obecnego, a także prognoz i możliwych scenariuszy dla przyszłości tej współczesnej potęgi, jaką są dziś Chiny. Te rozważania są szczególnie interesujące.

Wyżej wymienione artykuły licznie uzupełnione są ramkami informacyjnymi opracowanymi przez samych autorów artykułów, jak też przez: Annę Augustowską, Bartosza Nowackiego, Piotra Plebaniaka, Katarzynę Sarek, Jędrzeja Winieckiego. Jakość publikacji jest wysoka, strona graficzna ciekawa, drobne i nieliczne potknięcia edytorskie są bez większego znaczenia.

Podnosząc nieliczne zastrzeżenia wobec recenzowanej publikacji, podkreślić należy, że przy takich popularnonaukowych założeniach można wiele wybaczyć. Zwłaszcza że zakres tematyczny zeszytu szeroko obejmuje najważniejsze sprawy, o których czytelnik chciałby się czegoś dowiedzieć. Brakuje tu jedynie dość wyraźnie obszerniejszego potraktowania medycyny chińskiej. To istotny brak ze względu na jej znaczenie w samych Chinach, recepcję tego kraju przez jej pryzmat, czy w końcu ciekawe publikacje także w języku polskim (zob. E. Kajdański, *Medycyna chińska dla każdego*, Warszawa 2011). Niedosyt pozostawiają tu niekiedy obszerność i wnikliwość potraktowania pewnych zagadnień przez autorów, a z drugiej strony – konieczne jednak w tego typu publikacji – skróty. Zarzut rudymetarności pewnych rozważań musi jednak upaść w świetle propedeutycz-

nych założeń zeszytu, jak też potencjalnego jego adresata, którym może być każdy, także nieprzygotowany merytorycznie czytelnik.

Wszystko to sprawia, że zeszyt zasługuje na lekturę od pierwszej do ostatniej strony. Przyjemność z tej lektury znajdą nie tylko osoby, którym przedmiotowa tematyka jest mało znana, ale chyba także i znawcy Chin. Albowiem dla wszystkich myśli, którymi podzielili się autorzy poszczególnych tekstów, będą bez wątpienia bardzo inspirujące.